

Den nasjonale forskningsetiske
komité for samfunnsvitenskap,
humaniora (NESH)

Vår ref.	Deres ref.	Dato
15/02036	2015/144	16.09.15

Vi viser til henvendelse fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) angående Høringsrunde «Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og Teologi» og «Forskningsetiske retningslinjer for internettforskning». Vi takker for henvendelsen, og benytter anledningen til å svare på høringen.

A. Høring - Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og Teologi

Følgende innspill til høringene har fremkommet ved NMBU etter møte i NMBUs Forskningsutvalg:

1. Retningslinjene inneholder for mye «politikk» og bør i større grad konsentrere seg om etikken i forskningsprosessen.
2. Retningslinjene bør inkludere et punkt om institusjonens ansvar i forhold til å sikre god informasjon om forskningsetiske retningslinjer i forskerutdanningen og blant alle vitenskapelig ansatte.
3. NMBU ønsker ikke å innføre avlegging av en «Ed» i forhold til å sikre at vitenskapelig ansatte er innforstått med de forskningsetiske retningslinjene. I stedet revideres Ph.d.-avtalen på en slik måte at man sikrer at kandidaten har satt seg inn i de generelle forskningsetiske retningslinjene.

Følgende innspill til høringene har fremkommet ved NMBU etter møte i NMBUs Etiklutvalg. Der Etiklutvalgets oppfatning er sammenfallende med oppfatningen til NMBUs Forskningsutvalg blir dette nevnt spesifikt:

Etiklutvalget ved NMBU er av den oppfatning av det foreliggende utkast representerer en forbedring i forhold til 2006-utgaven, både språklig og innholdsmessig. Ikke desto mindre mener vi for det første at det gis enkelte språklige uklarheter, uheldige formuleringer osv. I det følgende vil vi påpeke noen slike og i enkelte tilfeller foreslå nye formuleringer. For det andre er vi av den oppfatning at det også bør foretas enkelte innholdsmessige endringer/tillegg. I det følgende knytter vi både språklige og innholdsmessige kommentarer fortløpende til de enkelte punkter.

I innledningen, under «Forskningsetikk» på s. 5, føres forskningsetiske retningslinjer tilbake til («de har sin begrunnelse i») vitenskapelig allmennmoral, «slik allmenn etikk har sin begrunnelse i samfunnets allmennmoral.» Strengt tatt er ikke dette *helt* riktig. Hvis det skal gis noen mening i å opprettholde et skille mellom etikk og (gjeldende) moral, så er det fordi etikk også viser til en mer kritisk og reflektert virksomhet, der blant annet den gjeldende moral selv blir prøvd. Den gjeldende moral i et samfunn, og også i vitenskapssamfunnet, kan faktisk være tvilsom og kritiserbar på enkelte områder. Det er blant annet derfor vi trenger *etiske* retningslinjer.

Blant annet på s. 6, i det anførte pkt. 1 (av fire punkter) omtales «akademisk frihet, åpenhet, etterprøvbarhet osv.» som *normer*. Vi tenker på dette som *verdier* som forsvares gjennom normer og retningslinjer som oppfordrer, forbyr osv.

På samme side, midt i det siste avsnittet før neste underpunkt «Etiske retningslinjer og juridiske lover» vises det til et mulig motsetningsforhold mellom normer, samtidig som det ikke er ganske klart hvordan eksemplet som følger på balansering mellom ulike hensyn illustrerer et slikt motsetningsforhold. Noe bør gjøres her.

På s. 7 foreslår vi at i 5. linje erstattes «(...) etikkens normer er formulert som (...)» med «etikkens normer har status som».

På s. 10, i tittelen på pkt. 2 om Forskningens frihet, står det i annen linje «(...) uavhengighet, spesielt når temaet (...)». Vi mener dette ikke blir helt riktig, da forskningens frihet alltid er viktig. «Spesielt» bør byttes ut med «ikke minst», og innholdet endres til det bedre.

Under pkt. 3, s. 11, om forskningens ansvar, bør det ryddes opp i et noe uklart språk i første avsnitt.

Under pkt. 7 og/eller pkt. 8, om ansvar for å informere, og om informasjonsplikt, samtykke og konsesjon bør det gå (enda) klarere fram at når det hefter stor grad av usikkerhet om hvilke konsekvenser som kan tenkes å følge (slik det av og til er tilfelle i for eksempel medisin), så må det også informeres om dette og en må være sikker på at et eventuelt samtykke er basert på at dette er forstått.

Hva gjelder pkt. 22, s. 25, om forskningens uavhengighet, så reiser vi et lite spørsmål om overskriften m/undertittel slik det står er dekkende for innholdet i det som kommer.

Hva gjelder pkt. 27, på s. 28: Vi mener at plagiering av kildehenvisninger bør tas med her. Ofte stjeles kildehenvisninger uten at de sjekkes, og da følger gjerne en bestemt fortolkning med også, som nissen på lasset. Men fortolkningen av kilden kan selv være tvilsom.

I overensstemmelse med forrige pkt. mener vi at under pkt. 28, s. 29, om god henvisningsskikk, så bør det tilføyes noe i retning av: «Forskere må kunne stå inne for sine kildehenvisninger».

Vi anser tilføyelsen av pkt. 29 om medforfatterskap som en styrking av retningslinjene. Men vi reiser noen spørsmål her. Det første gjelder om Vancouverkonvensjonens retningslinjer ikke heller bør presenteres omtrent på følgende vis (fra og med andre linje s. 30): «Rettmessig forfatterskap oppfattes ifølge Vancouver-konvensjonen som definert ved fire kriterier:» Poenget er at det nok gis alternative kriterier i ulike faglige miljøer. Men Vancouverkriteriene kan likevel fremstå som eksemplariske, som veiledende, som grunnlag for refleksjon osv. Det andre spørsmålet er om det er muligheter for en ytterligere avklaring eller presisering av hva som kvalifiserer for forfatterskap/hva som ikke kvalifiserer for forfatterskap i nest siste avsnitt under dette punktet.

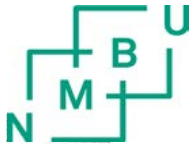
Vi anser punktet om balanse mellom ulike typer forskning (under «oppdragsforskning», pkt. 35, s. 34) som styrket i forhold til 2006-utgaven, men i tredje linje, etter kommaet, står det «(...) men det stiller tydelige krav (...)». Vi tenker at meningen framgår mer presist dersom dette rettes til «men oppfyllelsen av denne forutsetter».

Under pkt. 36, om styring av forskningsoppdrag står det i nest siste linje på s. 34 at forskere har rett og plikt «til å påpeke begrensninger i forskningsoppdraget». Det er ikke helt klart og tydelig hva slags begrensninger det vises til, så det bør presiseres.

Under pkt. 45, s. 40, om deltakelse i samfunnsdebatt, står det i annet avsnitt om forskerens ansvar «for å ytre seg saklig og presist slik at forskningen ikke kan tolkes tendensiøst og utnyttes i politiske, kulturelle, sosiale og økonomiske sammenhenger». Det bør overveies om ikke meningen her ville bli klarere dersom en føyde «på tvilsomme måter» til «utnyttes». Det av den grunn at ordet «utnyttes» i seg selv er semantisk tvetydig, og både kan bety noe moralsk nøytralt (egentlig positivt) og noe moralsk negativt. Spørsmålet er om den siste mening kommer klart nok fram i sammenhengen. En kan eventuelt bytte ut «utnyttes» med «misbrukes».

B. Forskningsetiske retningslinjer for internettforskning.

Etikkutvalget slutter seg til innholdet i forslaget, men vi mener at forslaget trenger en språkvask med tanke på klargjøring.

Vennlig hilsen

Halvor Hektoen

Prorektor

Solveig Fossum-Raunelid
for Ragnhild Solheim

Forskningsdirektør